

UDK 628.1
ISSN 1330-321X

HRVATSKA VODOPRIVREDA

ZAGREB, SIJEČANU/VELJAČA 2009., godište XVIII., broj 190-191

KULTURNO BLAGO DRAVE U MAĐARSKOJ

Drava

Hrvatska i Mađarska susjedne su zemlje koje rijeka Drava povezuje svojom ulogom državne granice. Dok su granice samo linije na zemljopisnim kartama, Drava teče, jedinstvena i postojana vrpca prirodnih ljepota, svjedok povijesti - kulturnih i društvenih zbivanja na obje obale. Zahvaljujući biološkom bogatstvu i kulturološkim osobitostima područja uz Dravu, u Mađarskoj je 1996. godine proglašen *Nacionalni park Dunav-Drava*. Posjetili smo ga tijekom lipnja i srpnja 2008. godine u sklopu faunističkih istraživanja osmišljenih mađarsko-hrvatskim projektom "Podržavanje biodiverziteta na otocima i otočnim staništima" koji vode Sveučilište u Pečuhu i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu. S vrijednostima područja upoznali su nas mađarski rendžeri i stručni vodiči Nacionalnog parka: László Fenyősi, György Borian i Ervin Mezei.

Od 10 nacionalnih parkova u Mađarskoj, *Dunav-Drava* je među najpopularnijima. Osim prirodnih vrijednosti tomu pridonosi i mogućnost sportskih aktivnosti, posebno veslanje kanuima niz rijeku. Stoga ne začuđuje velik broj posjetitelja (procijenjen na 10.000 u 2008. godini). Kraće (191 km) ili duže (236 km) kanu ture uključuju do 35 sudionika uz organizirana noćenja u sedam dobro opremljenih priobalnih kampova. Na raspolaganju je i jednodnevno veslanje kanuima po Dravi, krstarenje brodom, ribolov iz čamca na označenim dionicama, te ronilačka natjecanja na šodericama od kojih je najpoznatije jezero Kotró kod mjesta Gyékényesa.

Područje u okolici Barča ("*Barcsi borókás*") dio je NP Dunav-Drava, tvore ga velike površine suhih travnjaka na pijesku, nasadi bora, cretne šume johe i vodena staništa. Velik dio Nacionalnog parka nalazi se na nekadašnjoj poplavnoj ravnici. Gospodarenje travnjacima usmjereno je prema očuvanju pašnjaka kao posebnog biotopa pjeskovitog tla.

Kraljevska paprat
(*Osmunda regalis*)

Etno-selo - Felsőszentmárton

Naslage pijeska na nekim mjestima dopiru do 13 m u dubinu, a pretpostavljaju da se vjetrom donesen pijesak tijekom duge prošlosti gomilao. U održavanju pašnjaka, uz košenje trave pomažu i stado od 90 grla sivoga mađarskog goveda, stado od 180 jedinki autohtone sorte ovaca, takozvana racka, koje najradije brste ambroziju (*Ambrosia artemisiifolia*), te stado koza koje brsti grmlje

i drveće. Bez ispaše ovih životinja pašnjak bi zarastao u šumu te bi se izgubile karakteristične autohtone biljke pašnjačkih staništa i s njima povezane životinjske vrste. Stoga ovdje možemo vidjeti biljke koje rastu samo na pjeskovitom i suhom tlu, smiljku (*Nardus stricta*) i crnkastu sasu (*Pulsatilla nigricans*), koje imaju status ugroženih vrsta. U travi opažamo nosatog skakavca (*Acrida ungarica*).

Reformatorska crkva u selu Drávaiványi

Ovaj zaštićeni kukac ima vitko zeleno tijelo, duge noge i smeđe roščiće na glavi.

Šume Nacionalnog parka skrivaju mnoga iznenađenja. Tu živi visoka grmasta biljka s metličastim cvatovima i brojnim ružičastim cvjetovima, vrbolisna suručica (*Spirea salicifolia*). Ona je važna jer jedina prehranjuje monofagnog leptira *Neptis rivularis*. Biljku često izgazi divljač te je tako posredno ugrožen i opstanak ovoga leptira. Šuma je i stanište kraljevske paprati (*Osmunda regalis*), čije se spore razvijaju u resama. Tu biljku na cijelome karpatskom području možete vidjeti samo u ovoj šumi, stoga je njezino nalazište zaštićeno od 1974. godine.

Na području Nacionalnog parka Dunav-Drava nalazište je srednjovjekovnoga drvenog pontonskog mosta koji svjedoči o kontinuiranoj povijesnoj vezi između ljudi dviju dravskih obala. Podvodna arheološka istraživanja provodio je na Dravi kod Dravatamária tim mađarskih, hrvatskih, austrijskih i francuskih arheologa u kolovozu 2006. godine. Istraživanje je organizirao mađarski Nacionalni ured za kulturno naslijeđe, a ideja programa potaknuta je slučajnim otkrićem trupca koji se pojavio za vrijeme suše 1992. godine, a opazio ga je Márton Rózsás, djelatnik Drava muzeja u Barcsu. Pretpostavlja se da je riječ o trupcu izdubljenom od jednoga komada drva, takozvanom *monoxylu*. Na mjestu nalazišta Drava je široka 100 m i duboka 5-6 m. Obale su visoke i strme. Ne odronjavaju se, već su postojeane; za razliku od drugih dijelova obale koji se trajno mijenjaju i preoblikuju. Zbog toga je to mjesto oduvijek bilo pogodno za postavljanje krajnjih uporišta ovoga pontonskog mosta. Struja je ovdje iznimno jaka, snažno nosi šljunak i pijesak te je vidljivost svedena na samo 50 cm. Podvodna su istraživanja unatoč teškim uvjetima otkrila 25 trupaca - čamaca na mađarskoj i dva na hrvatskoj strani. Trupci su dugački 8-13 m i izrađeni od po jednoga stabla hrasta. Zasad nisu svi izvađeni dok se ne osiguraju uvjeti za restauraciju drva.

Na spomenutom lokalitetu osim dijelova drvenog mosta pronađene su i posude, dvije mlinske osovine i drugi različiti predmeti koji upućuju na to da je to mjesto u vrijeme otomanskoga razdoblja bilo stjecište trgovaca i putnika, mjesto okupljanja, odlazaka i dolazaka, dočekivanja i ispraćaja. Drveni je most od ovog područja stvorio najfrekventnije mjesto na Dravi te je odigrao važnu ulogu u povezivanju ljudi, trgovini i razmjeni dobara. Danas se zna u Europi za samo još nekoliko takvih podvodnih mjesta slične važnosti.

Osim arheoloških nalazišta koja nam otkrivaju povijesne detalje iz života ljudi uz Dravu, etno-selo nam dočarava njihov svakodnevni seoski život. To je muzej koji je u prirodnom ambijentu očuvao selo iz prošlosti. Niske kuće slamnatih

krovova, s drvenim trijemovima i zemljanim podovima, prikazuju težak, ali prirodan i zdrav život ondašnjih ljudi. Kroz male prozore vidimo peć na drva, krevete, kolijevke i stolove s posuđem.

Područje uz Dravu uz povijesne i prirodne osobitosti u Nacionalnom parku Dunav-Drava obiluje kulturološkim znamenitostima. Tu su brojne crkve, među ostalima i reformatorska crkva u selu Drávaiványi, izgrađena 1792. godine u stilu pučkoga baroka. Crkva je dio državne spomeničke baštine. Unutrašnjost joj je drvena i živopisno oslikana. Strop je prekriven sa 167 različito iscertanih drvenih pločica. Motivi na pločicama nastali su u doba kada je, prema reformatorskim propisima, bilo zabranjeno crtati ljudske likove već samo stilizirane biljne i cvjetne motive te staromađarske simbole. Iznimku čini prikaz sirene s krunom na glavi, s ribom, pticom i granom palme. Ime umjetnika ostalo je nepoznato. Propovjedaonica je jednako živopisna. Mještani sela, njih dvjestotinjak, ponose se ovom crkvom koju posjećuje mnogo turista, uređuju selo i kite ga s puno cvijeća čak i izvan svojih okućnica. U okolnim selima ima i katoličkih crkava koje su sve obnovljene i zajedno s reformatorskim crkvama svjedoče o očuvanju i suživotu vjerskih kultura na području Mađarske.

Na brdu Sv. Mihovila u mjestu Órtilosu nalazi se crkva iz 12. stoljeća na čijim je temeljima u 17. stoljeću sazidana nova. Odavde se pruža panoramski pogled na ušće Mure u Dravu. Tu su poplavna područja pod šumama te mnogobrojni šljunkoviti prudovi na kojima raste kebrač (*Myricaria germanica*). Tu biljku crvenkastih cvjetova nalazimo i u Hrvatskoj, gdje se također nalazi na popisu kritično ugroženih vrsta. Brdo Svetog Mihovila ima još jednu posebnost. Svake godine običaj je da se na Anin imendan, 27. srpnja, otvori državna granica i tako omogućiti da se ljudi iz Hrvatske i Mađarske uzajamno posjećuju. Taj se dan posebno obilježi feštom na brdu Sv. Mihovila. Oko crkve postavljaju stolove, prodaju suvenire, sviraju, pjevaju i zabavljaju se dugo u ljetnu noć. Dan druženja priprema se i očekuje s radošću tijekom ostatka godine.

Kao što je materijalni pontonski most povezivao ljude u zajedničkom životnom interesu i tako dodavao kvalitetu njihovim životima, tako je današnji Anindan dobrodošao produžetak potrebe za komunikacijom dobrih susjeda - Hrvatske i Mađarske. Otvaranje graničnoga prijelaza simbolično je polaganje mosta koji postojano i trajno učvršćuje živote naroda u tijesnoj vezi s rijekom Dravom.

JASMINA MUŽINIĆ, BALÁZS TRÓCSÁNYI, EDUARD KLETEČKI, JÓZSEF LANSZKI, ĐURO HUBER, JENŐ J. PURGER

Autori snimki: JASMINA MUŽINIĆ
i MINISTARSTVO KULTURE
I NASLIJEĐA MAĐARSKE

Drveni, oslikani strop u reformatorskoj crkvi

Jedna pločica u stropu reformatorske crkve s prikazom sirene